

BYSTŘICE NAD PERNŠTEJNEM – ROZHOVOR SE STAROSTOU

Toto číslo časopisu je do značné míry věnováno problematice tzv. brownfields. Jde o revitalizaci průmyslových ploch, které jsou v útlumu, ne-li přímo v úpadku. Podle našeho názoru je Bystřice nad Pernštejnem zvláštním případem této situace, protože je postžena útlumem těžby uranu v širším okolí, zejména v Dolní Rožince. V minulém čísle vyšel k této problematice o Bystřici nad Pernštejnem rozsáhlý příspěvek Antonína Vaishara, Evy Kallabové a Jany Zapletalové. To, že Bystřice své problémy zvládá, je nemalou zásluhou jejího dlouholetého starosty, Ing. Josefa Novotného, jehož jméno je vzhledem k jeho politickým postojům a iniciativám známé i širší veřejnosti.

Pane starosto, i přes vážné ekonomické problémy působí vaše město úpravným a prosperujícím dojmem. Můžete nám prozradit, jakých metod radnice používá, aby bylo úspěšné?

Už začátkem devadesátých let byla perspektiva ukončení těžby uranu pro město hrozivá. V tomto oboru bylo zaměstnáno v rámci spádové oblasti šest a půl tisíce lidí. Proto jsme s velkým úsilím začali budovat průmyslovou zónu, která by tuto situaci alespoň částečně řešila. Po svém nástupu jsem byl téměř zděšen faktem, jak nízkým rozpočtem naše město disponuje. Zjistil jsem, že ostatní města odpovídající velikosti ve žďárském okrese jsou na tom daleko lépe – investují do bytové výstavby, občanského vybavení i technické infrastruktury. Roční rozpočet Bystřice v roce 1995 umožňoval disponovat dvěma miliony volných korun, za což nešlo realizovat prakticky nic. Veřejné akce, ke kterým patřila například výstavba gymnázia, musely být investovány prostřednictvím okresního úřadu ze státních financí. Jistě uznáte, že tento stav nemá s rozvojem města nic společného. Začali jsme tedy uvažovat, jak z této situace ven – navázali jsme ve spolupráci s městem Karviná kontakt s Ministerstvem práce a sociálních věcí s cílem získat prostředky na rekvalifikaci zaměstnanců důlního průmyslu. Tak jsme se stali spolu s Karvinou prvními městy v Česku, kam MPO přidělilo prostřednictvím Czechinvestu prostředky do založení průmyslových zón. Nastartovali jsme tak rozvoj průmyslové zóny, která ostatně byla v té době jako jedna z prvních mezi tuzemskými i zahraničními investory dostatečně známá. Tehdy k nám skutečně přijela řada zástupců zahraničních firem, i když jejich zájem často z různých důvodů upadal. Důvodem byla například pro firmu LUX nízká kapacita čistírny odpadních vod, pro většinu firem byla brzdou z jejich hlediska neuvěřitelně špatná dopravní dostupnost – při použití autoatlasu a volbě opticky nejkratší trasy se k nám dostali z Prahy za čtyři hodiny. Ranou pod pás pro nás také byla degradace Bystřiči procháze-

jící silnice 1. třídy, známé „osmnáctky“, na okresní komunikaci, přičemž parametry trasy v úseku Žďár – Sebranice jednoznačně vyhovovaly. Na čtyři roky jsme tak prakticky zmizeli z evropských silničních map. Stálo nás poté nemalé úsilí, aby tato trasa byla opět zařazena do celostátní silniční sítě, dnes pod označením I/19. Je jasné, že poloha vůči dálnici je pro průmyslové zóny klíčová, například průmyslové zóny v nedalekém Velkém Meziříčí či Velké Bíteši jsou dnes prakticky obsazeny.

Bylo vzhledem k založení průmyslové zóny nutno přepracovat či nově zpracovat územní plán?

Na koncepci územního plánu se pracovalo prakticky od roku 1985, přičemž schválen byl v roce 1997. Měli jsme tedy možnost zahrnout do něj i průmyslové zóny. Rozpracovaný územní plán nám umožnil zvolit odpovídající pozemkovou politiku pro vybudování průmyslové zóny. Odkoupili jsme pozemky od tzv. „přídělců“, kteří si nevážili získané zemědělské půdy. Následně jsme provedli příslušné směny pozemků a územní plán jsme schvalovali teprve v momentě, kdy byly veškeré majetkové vztahy vypořádané. Stávající územní

plán jsme respektovali, ale umožnili jsme, aby se vyvíjel v souladu s potřebami rozvoje průmyslové zóny a celého města.

Setkali jste se s problémy při projednávání územního plánu s dotčenými orgány státní správy?

Byly určité potíže se zábořem zemědělské půdy a s přeskupováním pozemků, ale nakonec jsme se vždy dohodli. Lze říci, že okresní úřad i ostatní orgány státní správy nám při tvorbě průmyslové zóny „fandily“ a pomáhaly. První část zóny je prakticky zastavěna. V druhé části investoval a začíná stavět místní podnikatel.

Jak je to u vás s nezaměstnaností?

Z původních třinácti procent, které byly důsledkem hromadného propouštění

Foto © Lubor Frádrich

Foto © František Maršálek

z uranových dolů, jsme se dostali na dnešních deset, v některém období je toto číslo i nižší – blíží se k osmi procentům. Více než 300 obyvatel Bystřice dojíždí denně do brněnského regionu, přičemž nejvýznamnějším zaměstnavatelem je zde TYCO Electronics v Kuřimi. Dalších zhruba 350 lidí dojíždí denně do Žďáru nad Sázavou. Předpokládám, že další pracovní příležitosti v rámci dojížděky vzniknou ve Velké Bíteši a Velkém Meziříčí.

Jaké jsou další rozvojové předpoklady města Bystřice nad Pernštejnem?

Je nutno navázat na tradiční turistickou oblast Novoměstska a okolí řeky Svratky, a to jak v letní, tak i zimní sezóně. Vedle notoricky známých lokalit je zde ještě mnoho krásných přírodních partií, které je možno turisticky využít. Jedná se zejména o okolí Vírské přehradní nádrže, kam obcemi Karasín a Vítochov dosahuje správní území našeho města. Do „turistického průmyslu“ je nicméně nutno vložit patřičné investice. V oblasti Karasína plánuje soukromý investor výstavbu rozsáhlejšího turisticko-sportovního komplexu, který naváže na krásný, civilizací nedotčený pravý břeh Vírské údolní nádrže.

Dostáváte se v tomto případě do kolize s ochranou nádrže coby rezervoáru pitné vody?

V žádném případě. Odtok z této oblasti je směřován do říčky Bystřice, která do Svratky ústí ve Víru – Hrdé Vsi, tedy pod hrází.

Je na Bystřicku ustanoven mikroregion?

Mikroregion vznikl před lety jako jeden z prvních v žďárském okresu. Po pravdě řečeno ale koliduje se zamýšlenou reformou veřejné správy, tedy vymezením spádových oblastí obcí s pověřeným obecním úřadem. Je nepochybné, že mnohé obce na pomezí dnešního okresu Brno – venkov ekonomicky i sociálně spádují do brněnského regionu. Byli jsme utvrzováni v tom, že vymezení spádových území je výlučně v pravomoci orgánů samosprávy, bylo ale nutno respektovat stávající hranice okresů. Proto byl celý okres Žďár zahrnut do kraje Vysočina s centrem v Jihlavě. Podle mého názoru by se obce, které usilují o začlenění do Jihomoravského kraje, dostaly na přechodnou dobu do velmi obtížné pozice, zejména co do možností dlouhodobé koncepce rozvoje a spolupráce s nadřazenými orgány.

V důsledku reformy veřejné správy se stanete tzv. „trojkou“, tedy obcí s rozšířenou působností. Jak jste na tuto skutečnost připraveni?

Obce, tedy spíše města tohoto typu většinou zjišťují, s jak obsáhlou agendou a s jak vysokými finančními nároky se budou muset vypořádávat. Financování je prozatím nejasně.

Jaké vidíte možnosti v plánování dalšího rozvoje obcí vašeho typu?

Zastávám názor, že „plánování pro plánování“ je nesmysl. Jestliže například územní plán není podložen finančními možnostmi veřejného i soukromého sektoru, zůstává pouze obrázkem. Po určité době se zdálo, že finanční možnosti obcí nebudou špatné. Zde je však nutno započítat jednorázové příjmy z privatizace, prodeje obecního majetku, vzniku městských akciových společností apod. Odprodej obecních bytů se ale často jeví být velmi krátkozrakým. Byty potřebují nákladné opravy, které při regulovaném nájmu takto vzniklý soukromý majitel bytového domu není schopen uhradit. Stejná situace vznikne, prodají-li se byty per partes, tedy jednotlivcům. Možná přijde

doba, kdy města budou odkupovat bytové domy zpět.

Základním problémem plánování rozvoje obce je nesoulad mezi příjmy a výdaji. Státní příspěvky jsou nastaveny rovnostářsky a nerespektují specifika jednotlivých regionů. Vlastní příjmy, vyplývající z hospodářské činnosti města, daní a poplatků a kapitálové příjmy většinou pro účely plánování rozvoje nestačí.

Jaký je vlastně váš osobní názor na územní plánování?

Klidně uveďte, že územní plánování je k ničemu, pakliže na něj nemám peníze. Těžko mohu vytvářet koncepci na patnáct let, když nevím, co bude zítra. Rozpočtová pravidla se poslední dobou měnila velmi často. Navíc nevíme, jak to bude vypadat příští rok, po reformě veřejné správy. Když jsem zjistil, s jakými deficity obce hospodaří a jak nebezpečné je zadlužování, navrhl jsem přednostovi okresního úřadu, že starostenskou funkci složím. Pak jsem si to ale rozmyslel – začali jsme hledat finanční zdroje jinde. Vyhlásili jsme v Bystřici „daňový ráj“. Znamenalo to, že se do města přihlásila řada podnikatelů. Město si polepšilo, nemáme žádné dluhy a nemuseli jsme sáhnout na rodinné stříbro. Pět let jsme žili v relativně normální situaci. Nedá se to ovšem srovnat s jinými městy, například s prosperující Litomyšl. V současné době jsme poněkud utrpěli rovnostářským přerodělováním podnikatelských daní, i když je objektivně nutno konstatovat, že tento systém je spravedlivější.

Obce ze svého rozpočtu zkrátka nejsou schopny realizovat všechny veřejné investice, navržené územním plánem. Stát by si tuto skutečnost měl uvědomit a rozumně poskytovat příslušné dotace. Takové způsoby získávání prostředků, jakými jsou odprodej veškerého obecního majetku či zadlužování, jsou jednoznačně „cestou do pekel“.

Přesto – jaké máte zkušenosti s odprodejem obecních bytů?

Na město byla od Uranových dolů převedena dvě sídliště. Část domů s menším počtem bytů jsme se snažili odprodat. Zkušenosti byly spíše negativní. Kupující si nedokázali vytvořit fond oprav a následně logicky docházelo ke sporům. Rozhodli jsme se, že se nebudeme do této formy nutit také proto, že nemůžeme od obyvatel požadovat vyšší ceny. Je nutno také počítat s tím, že lidé v těchto

bytech zůstanou i po odchodu do důchodu, poněvadž se nebudou mít kam odstěhovat.

Jak tedy město hospodaří?

Díky již zmíněnému daňovému ráji se nám podařilo realizovat několik staveb občanského vybavení. Jako příklad lze uvést dokončení sportovní haly a vyřešení systému základních a odborných škol. Docházkové vzdálenosti do základních škol jsou od sta do čtyř set metrů.

Existuje v oblasti školství vzájemná kooperace s okolními městy – Novým Městem, Žďárem, Třnovem?

Není nijak výrazná. Jsou tu samozřejmě specializovaná učiliště s dojíždkou, vzájemné vazby nicméně nejsou příliš silné. Města jsou příliš malá a osídlení příliš rozptýlené na to, aby se vytvářela silná střediska.

Jak se projevuje rozptýlená forma osídlení regionu?

Na Bystřicku je 47 většinou velmi malých obcí. Je jasné, že v takovém osídlení dochází k neracionálnímu rozptylování investic. Dvě třetiny z těchto obcí přitom jednoznačně spadají do Bystřice, zbylá třetina částečně na Brněnsko. Jejich rozvoj si bez státních dotací nedokážu představit.

Pokud jde o zemědělství, zhruba dvě třetiny pracovníků odešly do jiné sféry – týká se to zejména kvalifikovaných lidí. Družstevní kolosy jsou postupně opouštěny. Zemědělci nacházejí novou ekonomickou platformu, už jsme zaznamenali pokusy o ekologicky čisté hospodaření.

Na něj jsme reagovali i my v našem městě tím, že jsme loni dokončili kotelnu na zpracování biomasy, největší svého druhu v republice. Pokoušíme se na deseti hektarech plantáží produkovat biomasu. Stát bohužel ani po dvaceti letech výzkumů nevyvinul rostlinné klony, vhodné pro tento účel. Musíme tedy sami zkoumat, které rostliny nám budou vyhovovat nejlépe. Zatím spalujeme dřevní štěpku a ostatní paliva, která získáváme po celém území státu, a která nás přijdou prakticky třikrát dražší než uhlí.

Vraťme se ještě k rozvoji turistiky. Pokoušíte se o ekoturistiku a další moderní formy turismu?

Potýkáme se například s problémem pravobřežní komunikace, vedoucí podél vírského přehradního jezera, který řešíme spolu se starosty dalších dotčených obcí.

Tato cesta je dnes od hráze uzavřena a slouží zejména těžbě dřeva. Je v celé délce opravena a zabezpečena z hlediska ochrany pitné vody v nádrži. Pro cestu však dosud není stanoven režim turistického využití. Trasa by byla optimální například pro cykloturisty, bylo by ovšem nutno vykonávat dozor nad jejich chováním. To by vyžadovalo dohodu s podnikem Povodí Moravy, související s odpovědností za případné škody. Cesta zatím leží v I. ochranném pásmu a její zpřístupnění vyžaduje poměrně složitá jednání s úředníky státní správy. Nový vodní zákon takové řešení nicméně připouští. V uplynulých týdnech se nám konečně podařilo dosáhnout s Povodím Moravy dohody, takže tato komunikace je od 8. září otevřena pro turistickou veřejnost – zatím sice pouze zkušebně na jeden rok, ale i tak to pokládáme za významný průlom ve vztahu k Vírské přehradě. V jednotlivých obcích regionu se objevují také pronájmy letních bytů a výstavba penzionů, o jejichž služby mají zájem zahraniční návštěvníci, zejména Nizozemci.

Uvažuje se o větším rekreačním využití tradiční „staré Třnovky“, tedy železniční tratě mezi Třnovem, Novým Městem na Moravě a Žďárem nad Sázavou?

Podle mého názoru dráhy jako majitel tratě prostě hospodařit neumějí. Je to stále ještě státní moloch bez odpovídající pružné ekonomiky. My jako obyvatelé Bystřice si samozřejmě přejeme, aby byla železnice nejen zachována, ale aby její atraktivnější přineslo zpětnou vazbou prospěch i našemu městu i regionu.

Pane starosto, děkujeme Vám za rozhovor.

*Připravili: Josef Markvart
& Lubor Fridrich*